

Науковий керівник: І.М. Коновальчук

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Актуальність теми обумовлюється тим, що на сучасному етапі все більше уваги приділяється пошуку перспективних підходів до вирішення проблеми гуманізації процесу виховання, стимулювання пізнавальної активності учнів, накопиченню досвіду їхньої творчої діяльності. У реалізації цього складного процесу важлива роль належить розвитку творчих здібностей. Проблема розвитку творчості і творчих здібностей учнів хвилювала в різні часи не тільки видатних педагогів, але й мислителів, дослідників, філософів, науковців.

Значна кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів присвячена дослідженню творчого процесу (В. Андреев, Т. Громов, В. Моляко, В. Николко), загальних проблем розвитку творчих здібностей та вихованню творчої особистості в різних видах діяльності (Д. Богоявленська, Г. Костюк, Б. Теплов, С. Рубінштейн, К. Платонов та інші).

У молодшому шкільному віці важлива роль належить самовираженню дітей через власну художньо-творчу діяльність. Враховуючи психофізіологічні особливості школярів цього віку – необхідно залучати їх до творчої діяльності в образотворчому, музичному, театральному та інших видах мистецтва. Театральне мистецтво є синтетичним видом, що поєднує музику, танець, спів, художнє читання, хореографію та інші види мистецтва. У синтезі мистецтв діти набувають життєвого досвіду, розвивають особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва, збагачують світогляд, розвивають мовленнєву діяльність. Звідси й постає проблема залучення учнів, зокрема молодшого шкільного віку до театрального мистецтва.

Мета статті – проаналізувати розвиток творчих здібностей молодших школярів, засобами театрального мистецтва.

Театральне мистецтво (слово «театр» з грец. «місце для видовищ»- «вид мистецтва, особливістю якого є художнє відображення життя за допомогою драматичної дії, виконуваної автором перед глядачами») – відображає дійсність у всіх її проявах (духовному й практичному); воно «діє переконливо, тому що, залишаючись у рамках справжнього життя, воно разом з тим виходить і за його межі» [1, с. 23].

Характер впливу сценічного мистецтва на людину свідчить, що театр – це не тільки відображення дійсності, але й художня творчість, особлива практично-духовна діяльність людей. Ось чому, на думку К.Станіславського, театр є надзвичайним з усіх видів мистецтв [2]. Театр об'єднує усі мистецтва для підвищення почуттів; пантоміма, костюм, гра актора - все це подвоєно враження, причому сценічний вплив сприймається цілою групою осіб, внаслідок чого розвивається спільне масове відчуття, що загострює моменти сприйняття [4, с. 144]. Звідси випливає, що театральне мистецтво – це унікальний за своїм характером педагогічний чинник, взаємопов'язаний і з іншими видами мистецтв.

Теоретики та практики педагогічної науки стверджують, що засоби театрального мистецтва доречно використовувати, як у процесі предметних уроків, так і у позакласній та позашкільній роботі. Ю. Зубков, звертаючись до театрального мистецтва, пропонував збагачувати читання естетичним завданням: викликати у дітях відповідні емоції та образи, пробуджувати творчі здібності дитини. Ця ж проблема отримала свій подальший розвиток у працях Ф. Буслаєва, А. Вітченко, Н. Ветлугіної. У своїх роботах учені постійно перебували у творчих пошуках, їх приваблювала можливість оживити викладання, уникнути одноманітності, «замкнутості вражень», проявити свободу творчості учителя і учнів.

На думку Т. Гріббена, нові театральні знання та враження учнів молодшого шкільного віку надають вивченню творів літератури збагачений художній досвід, вони розширюють коло літературних інтересів учнів, завдяки їм дівіше збагачується світ емоцій, моральних почуттів і знань дітей, помітно підвищується самостійність в обґрунтуванні суджень. Автор розглядає театральне мистецтво як один із найважливіших джерел активізації навчальної діяльності школярів, підвищення рівня їх художнього, зокрема й творчого розвитку. «У душі школяра, – пише Т. Гріббен, – ... під впливом театру можуть пробуджуватися дуже яскраві почуття, які збагачують і формують його моральний, інтелектуальний та естетичний світ» [3].

Указуючи на безумовну важливість звернення до театру під час вивчення творів, науковець підкреслює, що театральне мистецтво «здійснює активний вплив на засвоєння учнями художньої специфіки літератури», допомагає «розкрити перед дітьми, яке багатогранне значення мають деталі художнього опису, як необхідні вони, щоб створити ціле, поглибити враження, відкрити багатство слова» [3, 76]. Проте автор книги «Уроки літератури и театр» в основному розглядає проблему театрального розвитку учнів старшого шкільного віку (8-11 класи) і лише під час вивчення творів російської драматургії.

Л. Виготський стверджував, що мистецтво є засобом для урівноваження із середовищем у інших точках нашої поведінки, що воно доповнює життя та розширює його можливості, формує для розуму та оживлює для почуттів такі емоції, які без нього залишилися б у невизначеному стані [2, с. 45].

Виховання театром дозволяє поєднувати сприйняття і різні види виконавства як рівноцінні творчі процеси, що активізують емоційний, моральний, соціальний, трудовий і, нарешті, інтелектуальний досвід дитини і розвивають його. Заняття театральним мистецтвом, на думку дослідників, здатні значно підвищити рівень емоційної чуйності та організованості, жвавості та тренування пам'яті, навичок колективної праці, відповідального ставлення до своїх слів, вчинків і дій - словесних і безсловесних, розвивають і зміцнюють «універсально корисні сторони розвитку людини, наприклад, довільну і концентровану увагу, жваве уявлення й асоціативне мислення, навички спілкування, зовнішню та внутрішню зібраність» [4, с. 78].

К. Станіславський писав, що театральне мистецтво – «не вічне, проте воно надзвичайне з усіх мистецтв для сучасника. Його вплив створюється не однією людиною, а водночас цілою групою осіб - акторів, художників, режисерів, музикантів; не одним мистецтвом, а водночас багатьма, найрізноманітнішими... При цьому театральна вистава сприймається не однією людиною, а цілим натовпом людей, від чого розвивається загальне, масове відчуття, що загострює моменти сприйняття» [2, с. 143]

Видатний український педагог В.О. Сухомлинський про дітей молодшого шкільного віку писав, що казка, гра, фантазія –животворне джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень. Багаторічний досвід переконує, що естетичні, моральні та інтелектуальні почуття, які народжуються у душі дитини під враженням казкових образів, стимулюють потік

думки, який пробуджує до активної діяльності мозок, зв'язує повнокровними нитками живі острівці мислення. Через казкові образи у свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками; воно стає сферою духовного життя дитини, засобом висловлення думок і почуттів – живою реальністю мислення» [5, с. 76].

В. Сухомлинський називав інсценізацію «найвищим етапом роботи над казкою». Інсценізація – це не просто надання твору форми для певної постановки. Це злагоджена дія усіх її учасників, це демонстрування світобачення, поглядів на життя. Ніхто не може мислити так, як хтось інший. Хоч як люди не наслідували б один одного, кожен з них залишається індивідом. Якби усе було сказано лише однією постановкою «Маленького принца» А. Екзюпері, казка втратила б свою ціннісну суть і перестала бути вічною класикою. «Буття визначає свідомість», – і доки змінюватиметься наше буття, доти буде змінюватися наша свідомість, доти кожен з нас вноситиме в оточуючий світ неповторність індивідуальних думок, поглядів, діянь, рухів.

Театралізація у початкових класах – це ще одна можливість учнів виявити себе, показати аспекти свого всебічного розвитку. Діти народжуються з певними нахилами, які є не лише біологічним продуктом, а й продуктом суспільно-історичного розвитку. На їх основі виникають різні психічні якості (відчуття, сприймання, уявлення, пам'ять, мислення, почуття). Та ці якості виникають не самі по собі. Вони формуються у процесі творчого розвитку дитини, у процесі її діяльності, стосунків із зовнішнім світом. Важливе значення у цьому процесі відіграє вільне володіння мовою. У дитини виникають нові, вищі форми взаємовідношень з об'єктивною дійсністю, а разом з ними нові потреби, інтереси, нові види діяльності.

Отже, театралізована діяльність дозволяє кожній дитині проявити власну активність, повністю розкрити емоційні можливості, розгальмувати рухи, підвищити самооцінку, покращити пам'ять, збагатити словниковий запас, тобто виховати інтелектуально та духовно розвинену особистість. Але це можливо лише за тієї умови, якщо звертатись до театралізації систематично, не лише в позаурочний час, а також безпосередньо під час навчального процесу. Адже «театралізація» – це та сама гра, через яку дитина має змогу пізнавати світ, «приміряючи» на себе різні речі.

Список використаної літератури

1. Артемова Л.В. Театр і гра: Вдома, в дитячому садку, в школі. / Артемова Л. В. – К.: ТОВ «Томіріс», 2002.
2. Станіславський К.С. Робота актора над собою / Станіславський К.С. – К.: Мистецтво, 1953.
3. Гриббэн Т. Н. Не в пижамедело, или То, что действительно нужно вашему малышу / Гриббэн Т. Н. – К.: Грант, 1996.
4. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психологическом развитии ребенка. /Выготский Л. С. – М.: Просвещение, 1996. – С. 45 – 66.
5. Сухомлинський В.А. Серце отдаю детям / Сухомлинський В.А. – К.: Радянська школа, 1971.– 123 с.